

**'Geheugen van Nederland':
nieuwe onderwijsapplicatie**

BEELD EN GELUID

HANS BULTHUIS
EN JOHN LEEK

Bewegend Geheugen

*Leerlingen van het Bernard
Nieuwentijt College in
Amsterdam hebben al met
Migranten in Nederland
na 1945 gewerkt.*

Het is medio 2001 als het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid het verzoek krijgt deel te nemen in het project 'Het Geheugen van Nederland' van de Koninklijke Bibliotheek. Dit grootschalige project voor digitalisering en ontsluiting van erfgoed is dan al in volle gang. Beeld en Geluid werd aangezocht vanwege zijn enorme audiovisuele archief. In de schatkamers van Beeld en Geluid ligt voor meer dan 600.000 uur archiefmateriaal.

Hierin zit het radio- en televisiearchief van de publieke omroepen, het filmarchief van de Rijksvoorlichtingsdienst, het Polygoonarchief, het smalfilmarchief, reclame- en bedrijfsfilms, duizenden foto's enzovoorts. Uit die schatkamers heeft Beeld en Geluid nu een collectie samengesteld van 250 uur video, 100 uur audio en 2000 foto's uit de periode na 1945. De periode waarin Nederland in hoog tempo moderniseerde. De periode waarin, mede onder invloed van het nieuwe massamedium televisie, de gezagsdragers aan macht verloren en de verzuiling verdween. De periode waarin de huisvrouw ondergericht kreeg in het gebruik van de koelkast en waarin het begrip vrije tijd betekenis kreeg. En de periode waarin door migratie grote groepen bewoners Nederland verlieten of binnenkwamen.

De collectie van Bewegend Geheugen is opgedeeld in vijf thema's:

- de wederopbouw in de jaren veertig en vijftig;
- politiek en maatschappij;
- wonen, werken en vrije tijd;
- de publieke omroep;
- de multiculturele samenleving.

Rond het thema 'De multiculturele samenleving' is een kant en klare les-module gemaakt, *Migranten in Nederland na 1945*. Deze is in eerste instantie bestemd voor de vakken geschiedenis en aardrijkskunde in klas 2 van de onderbouw, maar is zeker ook door andere leerlingen te gebruiken.

Migranten in Nederland na 1945

Migratie is een onderwerp waar iedereen wel een mening over heeft.

Hans Bulthuis is docent geschiedenis. Hij maakte de onderwijsapplicatie 'Migranten in Nederland' samen met John Leek, manager Educatie van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

En deze mening is niet altijd even genuanceerd. Zeker na 'Fortuyn' is de discussie verhard. Bij de autochtone Nederlanders heb je aan de ene kant de mensen die niets van een multiculturele samenleving moeten hebben. Aanpassen en anders vertrekken is kort samengevat hun oordeel. Lijnrecht daartegenover staan mensen die de multiculturele samenleving een warm hart toedragen. In het uiterste geval maken deze mensen medewerkers van de Immigratie en Naturalisatiedienst uit voor kampbeulen. Zelfs twee vooraanstaande politici van de VVD en de PvdA raakten in deze discussie zo gebrouilleerd dat de eerste (minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie Rita Verdonk) weigerde te overleggen over haar beleid met de tweede (voorzitter Jan Pronk van de Vereniging van Vluchtelingenorganisaties). Pronk had aan het uitzetbeleid van Verdonk de term *deportatie* verbonden.

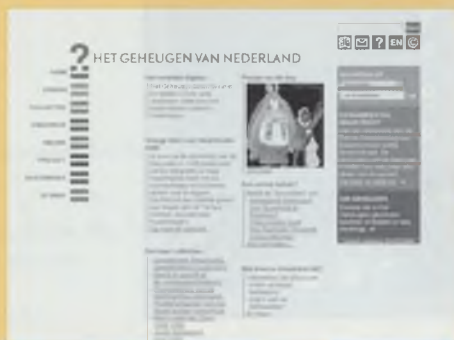
Verdonk krijgt niet alleen kritiek uit de hoek van vluchtelingenorganisaties. Ook de burgemeesters van grote steden hebben problemen met haar uitzetbeleid. Dit beleid blijkt moeilijker uitvoerbaar dan zij doet voorkomen. Velen vinden dat de mensen die moeten worden uitgezet gereduceerd worden tot dossiernummers. Het menselijke verhaal gaat verloren. In deze discussie gaat het vooral over immigranten van de laatste tien jaar. Relatieve *nieuwkomers* dus.

Een andere discussie gaat over inburgeringscursussen voor *oudkomers*: mensen die bijvoorbeeld al tientallen jaren in Nederland wonen, krijgen alsnog de plicht om in te burgeren. Althans als ze van een uitkering (bijstand, WW, WAO) leven. Halen ze hun examen niet, dan worden ze gekort op hun uitkering.

Tien groepen migranten

Het menselijke verhaal komt sterk naar voren in de lesmodule *Migranten in Nederland na 1945*. Van tien groepen migranten zijn er in totaal 200 televisie-, radio- en Polygoonfragmenten geselecteerd. Deze fragmenten, die in tijdsduur variëren tussen een kleine minuut en drie minuten, laten de migranten

U vindt het beschreven materiaal onder het volgende adres:

<http://www.geheugenvannederland.nl/gynnl/all/index.cfm>

Bewegend Geheugen als geheel staat onder 'Collecties'.

De onderwijs-toepassing Migranten in Nederland na 1945 staat onder 'Onderwijs'.

zelf aan het woord. Wat waren hun motieven om naar Nederland te komen? Hoe ervaren ze hun leven in Nederland? Hoe reageren de mensen hier op hen? Hoe belangrijk is godsdienst en eigen cultuur voor hen? Wat voor soort werk doen ze en hoe bevalt dat?

Dit soort vragen speelde een rol bij de selectie van de fragmenten. Zo is er een fragment waarin Turkse vrouwen met weemoed vertellen over hun droom over een zelfstandig leven in Turkije. Eerst een paar jaar sparen in Nederland en dan terug om de droom te verwezenlijken. Maar de vrouwen wonen nog altijd in Nederland en koesteren nu al veertig jaar die droom.

In een ander fragment vertelt een vijftienjarige Surinaamse krantenbezorger dat hij is overstapt van de middagkrant op de ochtendkrant. Hij was het zat om steeds weer racistische opmerkingen naar zijn hoofd te krijgen. 's Morgens vroeg heeft hij daar minder last van.

Een Italiaanse grafdelver legt uit waarom hij in ieder geval na zijn dood terug wil naar Italië. Hij is veel te bang dat ze hem hier in Nederland zullen begraven. Hij wil hoog en droog worden bijgezet in een muur. Een groep Nederlanders maakt in de directe omgeving mee dat een Somalische familie zal worden uitgezet. De Nederlanders pleiten er vurig voor dat de goed geïntegreerde familie mag blijven.

In de jaren zestig verkondigde een Rotterdammer, aangemoedigd door een grote groep stadgenoten, dat hij niets tegen buitenlanders had, maar

dat het wel allemaal 'galbakken' zijn. De dag ervoor is in dezelfde straat een pension voor gastarbeiders in brand gezet. Autochtone jongeren hadden brandbommen naar binnen gegooid, terwijl de bewoners aanwezig waren.

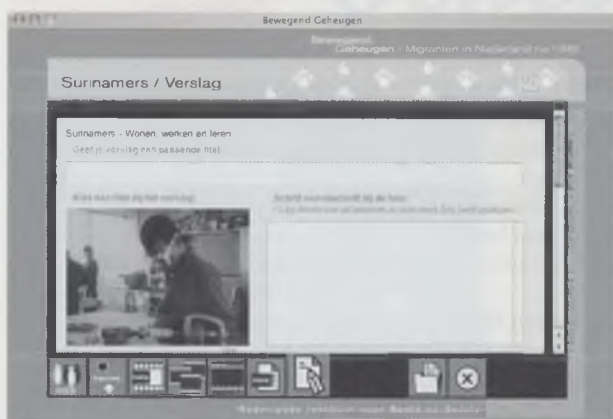
Een Nederlandse architect vertelt over een kerk die door middel van de blauwe kleur en de overal aangebrachte schelpen de sfeer van de Molukken probeert na te bootsen.

Van de tien geselecteerde groepen migranten kwamen er overigens negen naar Nederland en verliet er één ons land. Dit betekent dat van de tweehonderd fragmenten er twintig over Nederlandse emigranten gaan. Zo toont één fragment een Nederlander van ongeveer zestig jaar oud. Hij neemt het zijn ouders nog steeds kwalijk dat zij zo'n vijftig jaar eerder naar de Verenigde Staten zijn vertrokken.

Hoe te gebruiken?

Hoe kunt u nu met deze veelheid aan fragmenten aan het werk? De lesmodule is zo opgezet dat de leerlingen tijdens twee lesuren geheel zelfstandig aan de slag kunnen. Ze krijgen on line een introfilmpje dat het begrip migratie introduceert. Vervolgens kiezen ze een groep migranten en een thema met bijbehorende onderzoeksvraag. U kunt dit keuzeproces uiteraard ook zelf sturen.

Wanneer een leerling heeft ingelogd als vmbo-leerling, dan worden automatisch vier fragmenten voor hem klaargezet over de betreffende groep

Bij elk fragment horen vier vragen.

Ook kunt u de vordering van het verslag precies volgen.

Op één van de testscholen waar we deze lesmodule hebben uitgetest zag de docent bijvoorbeeld deze zinnen van twee verschillende leerlingen op zijn computerscherm verschijnen. Hij kreeg ook meteen de namen van de leerlingen in beeld.

De hoofdvraag: Waarom Verhuisd?

– *Het meisje in het eerste filmpje zegt dat haar vader in 1971 naar Nederland is gegaan omdat Nederland een rijk land is. En omdat het hier makkelijk is aan geld te komen. Er was niet genoeg werk voor de mensen in Marokko.*

– *Daarom kwamen de Marokkanen naar Nederland. Maar het beviel hen zo goed in dit land dat hun hele familie naar Nederland kwam en ons land inpikten. Natuurlijk geeft dat problemen en komt er binnenkort een burgeroorlog in Nederland. En veel mensen die zeggen dat ze op moeten roffen die Worden rasisten genoemd maar eigenlijk komen ze gewoon voor hun land op want wij Nederlanders houden van ons land.*

Op de verslagpagina kunnen leerlingen zelf een foto kiezen. Ze krijgen steeds aanwijzingen wat ze moeten doen.

immigranten en het gekozen thema. Wanneer is ingelogd als havo/vwo-leerling dan zal de leerling zelf uit twintig fragmenten moeten kiezen welke vier de beste informatie geven om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

Bij alle fragmenten zitten vier vragen die de leerlingen moeten helpen hun onderzoeksvraag te beantwoorden. Ze zorgen ervoor dat leerlingen informatie uit de fragmenten halen, die ze anders wellicht over het hoofd zouden zien.

Het verslag

Wanneer de leerlingen vier fragmenten hebben bekeken en verwerkt, worden ze naar een verslagpagina geleid. Ze maken hun verslag dus on line. Bij dit verslag worden een aantal eisen gesteld, maar die kunt u natuurlijk altijd naar eigen wens aanpassen:

- het verslag heeft een bij de inhoud passende titel;
- het bevat één foto (uit vier voorbeeldfoto's te kiezen);
- het bevat een bijschrift bij de foto,

waarin de leerling uitlegt waarom hij deze foto heeft gekozen;

- het bevat een antwoord op de hoofdvraag;
- het bestaat uit minimaal 150 (één A-4) en maximaal 300 (twee A-4) woorden;
- alle vier fragmenten die door de leerling bekeken zijn komen erin aan bod.

Het proces volgen

Er is een aparte ingang voor de leerling en voor de docent. Via deze weg kunt u klassen aanmaken en leerlingen voorzien van een inlogcode. Eenmaal ingelogd, vanaf welke plaats dan ook, kan de leerling aan het werk en kunt u het proces volgen. De resultaten van de leerling blijven opgeslagen voor een eventuele vervolgsessie. Hoe dit werkt wijst zichzelf en wordt in de docentenhandleiding nog verduidelijkt. De docentenhandleiding kunt u bij de onderwijstoeppassing vinden. U kunt dus altijd kijken welke antwoorden de leerlingen bij de fragmentvragen hebben ingevuld.

Om de leerlingen extra zinvol aan het werk te laten, kunt u er ook een cijfer aan koppelen.

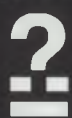
In de docentenhandleiding staat de volgende suggestie voor een beoordeling:

- Antwoorden fragment 1	10 punten
- Antwoorden fragment 2	10 punten
- Antwoorden fragment 3	10 punten
- Antwoorden fragment 4	10 punten

Totaal aantal te behalen punten voor antwoorden bij fragmentvragen in logboek 40 punten

- Titel verslag	5 punten
- Bijschrift foto (met verantwoording keuze van foto)	5 punten
- Gebruikt de leerling de informatie uit alle vier de fragmenten?	10 punten
- Gebruikt de leerling de informatie in een logische tijdsvolgorde?	10 punten
- Is de belangrijkste informatie uit het logboek gebruikt?	10 punten
- Heeft de leerling echt antwoord gegeven op de hoofdvraag?	20 punten

Totaal aantal te behalen punten voor het verslag 60 punten

HET GEHEUGEN VAN NEDERLAND

het verleden digitaal www.geheugenvannederland.nl

Door www.geheugenvannederland.nl in te typen opent u de deur naar de digitale schatkamer waar 700.000 afbeeldingen, 250 uur film en 100 uur audio voor u klaar komen te staan. Samen met tientallen archieven, musea en bibliotheken zorgt Het Geheugen van Nederland ervoor dat steeds meer historische collecties digitaal zijn te raadplegen. Of uw belangstelling nu uitgaat naar genealogie of schilderkunst, naar ons koloniale verleden of de vrouwenbeweging, naar industriële of persgeschiedenis – Het Geheugen van Nederland heeft veel interessants voor u in petto. Gratis, 24 uur per dag, zeven dagen per week.

Kant-en-klaar voor in de klas

Als leerkracht hebt u het al gezien: Het Geheugen van Nederland is een magnifieke bron voor uw onderwijs in Geschiedenis of Culturele en Kunstzinnige Vorming. Extra pluspunt: dank zij kant-en-klare digitale lessen kunt u er direct en heel gemakkelijk gebruik van maken.

De ondergang van de Zeehond

In 1898 zonk ter hoogte van het huidige Lelystad het schip De Zeehond. In de digitale les maak je kennis met het gezin dat op de tjalk leefde. Willem, Annegien en hun knecht Hielke vertellen ieder hun verhaal over deze rampzalige dag. De onderwijsapplicatie laat leerlingen kennis maken met het leven en werken op kleine tjalken aan het einde van de negentiende eeuw.

RUIM 20 KANT EN KLARE LESSEN!